

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי דיטר

גליון מס' 214

מסכת זבחים כ-כ"ו

בס"ד, כ"ט סיון תשס"ג

השבוע בגליון

- ♦ מותר להכנס למחילות שתחת הר הבית, אך לא לאלו שתחת העזרה
- ♦ השלט שנחשף במעמקי הר הבית
- ♦ מדוע דוד המלך קידש את קרקע בית המקדש?

- ♦ הכיור - מעמדו ויעודו
- ♦ שני תפקידים שונים לכלי שרת
- ♦ הכותל המערבי - של מי?

- ♦ נטילת ידים בתולעי מים
- ♦ מצוות טבילה ונטילה, מורכבות משני חלקים
- ♦ אדם שטבל במקווה מלאה בנפט
- ♦ כהן שיש חציצה על ידו, רשאי לקדשה?

דבר העורך

בהונג קונג הצטרפתי לשיעור "הדף היומי"

צמד המילים "סיפור" ו"הדף היומי", עשויים לשמש כמרחקת משובחת עבור טור זה. השבוע פגשתי את הרב י.ג. מגיד שיעור וותיק בדף היומי, ולאחר שנפרדתי ממנו ידעתי, כי המרחקת מוכנה על תבלינה, כדבעי.

כסא ריק ניצב ליד הרב י.ג. בעת אמירת שיעור "הדף היומי". "זה כסא לאורחים", הוא אומר בחיוך. "כל יהודי שלראשונה משתתף בשיעור 'הדף היומי', מוזמן אחר כבוד ל'מזרח'. רעיון.

"תראה", הוא ממשיך, "יהודי מגיע ללמוד תורה. הוא משכיל להבין, כי השעות המרכזיות את חייו של האדם מאת הקב"ה הם, ויש לעשות בהם כרצונו, ללמוד תורה ולקיים מצוות ומעשים טובים. כלום, רשאי אני להשאיר אדיש כלפיו? עלי לבדוד, להוקירו ולהעריכו על מאמציו ועל טרחותו. צודק. מן הון להון, נזכר איש שיתח, באחד מן ה"אורחים" שהוזמן לשבת על הכסא, ואשר שוכנע להתמיד להשתתף בשיעורי "הדף היומי" בעקבות סיפור מרתק שהשמיע מגיד השיעור באוזניו באותו יום. הלה, האורח, אדם עסוק הוא במלאו מובן המילה. לבריתות של נכדיו הוא מופיע, רק לאחר קבלת איתות סולאראל מן השטח כי חטקס עומד להתחיל. הוא מרווה כסף רב, וגם תורם סכומים נכבדים מאד, אבל זה כבר סיפור אחר.

בכל אופן, נוכחותו באותו יום בשיעור "הדף היומי" העידה, כי משרדו נערל בשעה זו מסיבה שאינה תלויה בו. ביום רגיל, היה זה טרדו בעסקיו ובענייניו מ"מודה אני" עד ברכת "המפיל". **כמובן**, שכיבותו לישב בכסא ה"אורח". כל העת נשאני תפילה הרישית לבורא עולם, כי יתן בני את המילים הנכונות שישכנעו אותו לקבוע עיתים לתורה, ואכן, לקראת סיום השיעור נזכרתי ב"סיפור עממי".

יהודה היה ה"מח", שלמה היה איש יחסי ציבור, מן המעולים שבהם, ו"חצקלי" היה קושר את הקצוות. ביחד, הם היו צוות מנצח, שריחף בכל העולם והעפיל בכל פעם לפיסגה כלכלית חדשה. שלמה היה נפגע עם אנשי עסקים ורוכש את אמונם המלא. לאחר מכן היה מציג בפניהם את יהודה כטווח מאגר הברקות שעשועות היו להכניס לשותפים לשיחה ממון רב, ו"חצקלי" המעשי, יושב ודן אתם על כל פרט ופרט, מוריד קצת פה, מקצץ מעט שם וביחד הרבה.

באותו יום, שיום שני היה, או שליש, טסה השלישיה להונג קונג, מרכז העסקים של המזרח הרחוק, שם המתינו להם מנהליה של חברה גדולה, שהתמחתה בייצור רהיטי פלסטיק משולבים במתכת. מיד לאחר הנחיתה נחפזו מיידיעניו להמלט מבטן המטוס, וחיש קל נבלעו בלימוזנה רחבת ידים שפלטה אותם בפתחו של בית מלון מפואר במרכז העיר.

תריסר נערי שרות זינקו לקראתם עם כניסתם המרשימה אל המלון, ונטלו מהם את כבודתם. נער

דף כב/א כל שתחילת ברייתו מן המים מטבילין בו
נטילת ידים בתולעי מים וטבילה בנפט

נטילת ידים, והטבילה במקוה טהרה מתחברים במחשבתנו עם מים צלולים וזכים. אולם, בסוגייתנו מובאים דברי רבי שמעון בן גמליאל, כי ניתן לטבול גם במקוה שנוצר משומן עינו של דג גדול או מיבחושים אדומים, שכן, הם נוצרים מן המים, ותוצר המים דינו כמים. במאמר הבא נבחן את שורשיה של הלכה זו על ידי הצגת מקרים שונים המתוארים בגמרא ובספרי ההלכה.

חיבור בין מקוואות על ידי יבחושים: הלכה נוספת, על בסיס דומה, נאמרה על ידי רבן שמעון בן גמליאל (מקוואות פרק ו' משנה ז') והיא, כי ניתן לחבר שני מקוואות מים על ידי יצירת נקב חלול ביניהם, ברוחב "שפופרת הנוד" [נקב שקוטרו כרוחב כשתי אצבעות], אשר דרכו מי המקוואות מתערבים זה בזה. אולם, אם חפץ זר יעמוד בנקב החלול וימעט את החלל, אין הוא יכול להחשב כמחבר בין שני המקוואות. אף על פי כן אומר רשב"ג, כי אם יבחושים אדומים ממלאים את חלל הנקב, אין הם ממעטים את שיעורו הנדרש, שהרי הם כמים.

אלא, שכאן מצינו סתירה, לכאורה, כאשר לגבי טבילה ונטילת ידים פסק הרמב"ם (רמב"ם הל' מקוואות פ"ח הל' י"א) כרשב"ג, שניתן לטבול ביבחושים אדומים, ואילו לגבי חיבור בין מקוואות מים פסק הרמב"ם (שם הל' ו') כחכמים, שאין לחבר בין המקוואות כאשר שיעור הנקב התמעט על ידי היבחושים. נשאלת השאלה, המים הם היבחושים אם לאו?

מצוות טבילה ונטילה, מורכבות משני חלקים: על שאלה זו נשברו קולמוסים רבים (ראה ספר המפתח שם) בידיהם של גדולי הדורות. ה"חזון איש" זצ"ל (קדשים, ליקוטים א' ה') מבהיר, כי מצוות הטבילה במים ומצוות נטילת הידים במים, נושאות בחובן שתי הוראות לעושה אותן. האחת - טול את ידיך, או טבול את גופך בחומר עשוי מים. והשניה - עשה זאת בחומר נוזלי, שירטיב את כל המקום הזקוק לנטילה או לטבילה. לפיכך, יבחושים אדומים, שומן עינו של הדג ושאר דברים שבריינתם מן המים, אמנם נחשבים כמים מבחינת **תוכנם**, אך כל עוד החומר הוא מוצק ואינו נוזלי, לא ניתן ליישם בהם את הכלל השני, ואין הם ראויים לטבילה או לנטילת הידים. מעתה, אומר ה"חזון איש", ניתן לומר, שסוגייתנו עוסקת ביבחושים אדומים שרוסקו ואינם בעלי צורה כלל, אלא נוזלים כמים, ולפיכך, הרי הם מים לכל דבר ועניין, הן מבחינת החומר והן מבחינת הצורה. אולם, המשנה העוסקת בדיני מקוואות מתייחסת ליבחושים שלמים. הללו, מים מגובשים הם, שחסרים את תכונת הנוזילות של המים, ואין הם ראויים לחבר בין שני המקוואות נוכח מדויק מלשון רש"י בסוגייתנו ד"ה "יבבעני" "דג גדול שנימוק שומן עינו בחורו".

הנאה מירבית תגרם לקורא בעת שיטול לידיו את חלק "אורח חיים" ב"שולחן ערוך", יפתח בסימן ק"ס סעיף י' ויקרא את ההלכה הבאה: "נוטלים לידים בכל דבר שתחילתו מן המים, כגון יבחושים אדומים או שומן דג". על כך הוסיף הרמ"א: **"ונראה דוקא אם ריסקו..."** משפט קצר הטומן בחובו עולם ומלואו.

לעילוי נשמת

הר"ר **בן ציון יצחקי** ז"ל

ב"ר יצחק ז"ל

נלב"ע כ"ז סיון תשל"ו

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **חיים שלמה לשם** ז"ל ב"ר מרדכי ז"ל

נלב"ע כ"ד סיון תשנ"ז

הר"ר **מרדכי לשם** ז"ל ב"ר מאיר ז"ל נלב"ע א' תמוז תשי"ד

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחו ע"י ידידינו הר"ר מאיר לשם ומשפ' שיחיו - ת"א

לעילוי נשמת

איש רב פעלים וישר דרך הר"ר **אברהם ארונספלד** ז"ל

ב"ר דוד ז"ל נלב"ע כ"ז סיון תש"ס

הונצח ע"י חתנו ובתו ר' יצחק נוימן וזוגתו חנה שיחיו - רמת חן

נר ה'

נשמת אדם

[הסבר נוסף לתמיהה הנזכרת לעיל, מובא בשם הגר"ז מבריסק זצ"ל. לדבריו, כי כדי לחבר בין שני מאגרי מים יש צורך בשיעור של "טופח על מנת להטפח", היינו, יש צורך בכמות כמות מים, שהנוגע בה יירטב, ויכול להרטיב מקום אחר במים אלו שעל ידו. לפיכך, ודאי שתולעי המים דינם כמים, אך "מים יבשים" הם. ומאחר שאין באפשרות הנוגע בהם להרטיב מקום אחר, הרי הם חסרים את תכונת החיבור בין שני מאגרי מים].

אדם שטבל במקווה מלאה בנפט: ומכאן לטבילה בנפט! נפט! ובכן היו דברים מעולם. הגאון רבי מאיר אריק זצ"ל, בעל שו"ת "אמרי יושר" (ח"ב סי' ל"א), התבקש להתייחס לדינו של אדם שטבל במקווה, כאשר לפתע נפגמה המכונה שהפעילה את מערכת חימום המים של המקווה, ונפט רב דלף ממנה לתוככי המקווה. לאחר שהוא דן אם נוזל הנפט חוצץ בין הטובל לבין מי המקווה, הוא תמה, מניין לנו כי הנפט אינו נוזל שראוי לטבול בו עד שיש לברר אם הוא מהווה חציצה, שמא הנפט המופק מן הארץ דינו כמים, וממילא הוא נוזל הראוי לטבול בו.

ברם, בעל שו"ת "אמרי דוד" (סי' רכ"ב) שולל אפשרות זאת מכל וכל. לדבריו, נפט אינו מים וממילא אינו כשר לטבילה (ראה בספר "טבילת כלים" פ"ז הערה ב', ועיי' בתשובת הרגוציבי בהסכמתו לספר "פסקי תשובה" ח"ב).

דף כא/א מהו לקדש ידיו ורגליו בכיור

קידוש ידים ורגלים ביחד או לחוד

בגמרתנו מבואר, כי היה על הכהן הנכנס לבית המקדש, או הבא לעבוד עבודה בבית המקדש, לרחוץ את ידיו ואת רגליו כאשר ידו הימנית על רגלו הימנית וידו השמאלית על רגלו השמאלית. לדעת רבי יוסי ברבי יהודה, היה עליו לרחוץ את שתי הידים ואת שתי הרגלים **בפעם אחת**, ולדעת חכמים, וכן נפסק להלכה (רמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ה הל' ט"ז), הרחיצה התבצעה בשני שלבים, ראשית, רחץ הכהן את ידו הימנית, ואת רגלו הימנית, ולאחר מכן את ידו השמאלית ואת רגלו השמאלית. אומנם, הידים והרגלים נכללו באותה פעולת רחיצה, אך המפרשים מציינים שתי הלכות, אשר לגביהן לא היו הידים והרגלים מקשה אחת, כלהן.

כהן שיש חציצה על ידו, רשאי לקדשה? כידוע, כאשר נדרשת העברת מים על הגוף, כגון, טבילה, נטילה וקידוש ידים ורגלים, יש להקפיד שלא יחצוץ דבר מה, בין המים לגוף. עם זאת, מן התורה, חציצה על גבי שטח הקטן ממחצית מן השטח המיועד לטבילה, לנטילה, או לקידוש ידים ורגלים, אינה מהווה חציצה. מעתה, יש לברר, מה דינו של כהן, שהבחין בחציצה שהתפשטה על כל ידו. מצד אחד, ביחס לשטח שעליו לרחוץ בידו, הרי זו חציצה. אולם, מצד שני, ביחס לשטח הכולל שעליו לרחוץ - שני ידיו ושני רגליו, אין זו חציצה, משום שהחציצה אינו תופסת מחצית משטח זה.

בעל ה"מנחת חינוך" (מצווה ק"ו) והגאון הראגוציבי זצ"ל ("יצנת פענח" שמות ל') מבארים, כי אף שיש לרחוץ את הידים ואת הרגלים ביחד, אין להחשיבם כגוף אחד לעניין חציצה, ולפיכך, חציצה על גבי רוב שטח היד, או על גבי רוב שטח הרגל מהווה חציצה מן התורה.

בעל ה"מנחת חינוך" (שם) מוסיף וכותב, כי יתכן שחלוקה זו בין ידי הכהן ובין רגלי הכהן, תבוא לידי ביטוי בדין נוסף. כאשר כהן מסיח את דעתו מן המחשבה שידי ורגליו טהורות לשם עבודת המקדש, עליו לשוב ולרחצן בכיור. לכאורה, גם אם הסיח דעתו מידי בלבד, עליו לשוב ולרחוץ הן את ידיו והן את רגליו, מאחר שהידים והרגלים מהוות יחידה אחת לגבי מצוה זו. אולם, גם במקרה זה, אומר ה"מנחת חינוך", יתכן, כי די ברחיצת הידים בלבד, ואין צורך לרחוץ את ידיו ואת רגליו כאחת.

דף כב/ב ועשית כיור נחשת

הכיור - מעמדו ויעודו

הסוגיות הנלמדות בימים אלו עוסקות בין היתר, במצוות הכהנים לרחוץ את ידיהם ואת רגליהם טרם עבודתם בבית המקדש, כנאמר (שמות ל"ח, יט): ועשית כיור נחשת... ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם".

הכיור היה כלי גדול ועגול בעל קוטר של שלש או של ארבע אמות (ראה תו"ט יומא פ"ג משנה שניצב על כן. תחילה היו קבועים בו שני ברוזים בלבד, ולאחר מכן, בימי בית שני, התקין בו 'בן קטיף', הכהן הגדול, עשרה ברוזים נוספים, כדי שהכהנים שזכו בפייס של קרבן התמיד שחר יוכלו לקדש את ידיהם ואת רגליהם כאחת. בנוסף לכך, התקין 'בן קטיף' "מוכני" לכיור, היינו, מכונה, וביוונית "גלגל" (ערוך ערך מן ותו"ט שם) שהיה עשוי עץ שבעזרתו שלשלו את הכיור לתוך בור מים [כדי שמימי לא יפסל בלינה] (ראב"ד הל' בית הבחירה פ"ג הל' י"ח). אולם, לדעת הרמב"ם ה"מוכני" לא היה אלא כלי מלא מים, שסיפק מים לכיור לפי הצורך. היו שפירשו (ראה בתו"ט) כי "מוכני" זה היה משאבת מים, שסיפקה מים לכיור ללא הרף (ועיי' בפירוש מהרי"ע"ץ לרמב"ם שם, הובא בס' הליקוטם שבמהדורות פרנקל, מה שהעיר עליו, ובמאירי תמיד סוף פ"א).

הכיור שונה משאר כלי השרת: מפליא לגלות, כי הכיור וכונו נעדרים מרשימת כלי המשכן הנמנית בפרשת תרומה ובפרשת תצווה, וציווי הקב"ה למשה רבינו לעשותם מופיע בפרשת כי תשא (שמות ל"ח), בין מצוות נתינת מחצית השקל למעשה הקטורת. הספורנו (שם) מבאר: "גם זה הכלי לא הוזכר למעלה עם שאר הכלים, כי לא היתה הכוונה בו להשכין שכינה במקדש כענין הכוונה באותם הכלים כמבואר למעלה, אבל היתה הכוונה להכין את הכהנים לעבודתם". כלומר, הכיור לא נעשה אלא לשמש את הכהנים, בניגוד לשאר הכלים שהיתה להם תכלית נעלה. אין בכך כדי להפחית מן

שתקן הורה להם ביד מכופפת בלבן לעבר המעלות המפותות שהובילה הישר אל הסוויטה שבמרומי בית המלון, בקומה השישית. מעלית פרטית, אך ורק לדיירי הסוויטה, לכל יאלצו, חלילה, ללכת את זמנם בחברת אנשים מן השורה.

הסוויטה.
אין מילים.

כעבור מספר דקות היו השלושה שרועים על מחצלות קש ואוריות במרפסת רחבת ידים, בעודם משקיפים על הארץ. אחד האזורים הצפופים ביותר בעולם, ועל מיליוני בני האדם ששעטו מכל עבר לכל כיוון בהנשימת את הציווי האלוקי "בזעת אפך תאכל לחם". חצקל, שידע פרק בחסטוריה, החל לסקור את תולדותיו המרתקים של האי ושל 236 האיים המקיפים אותו, אך התלהבותו גוועה עד מהרה לנוכח עיניהם העצומות של ידידיו הנאמנים.

שמש חמימה זרחה על האי היפהפה ועל סביבתו הציוורת. ה"צוות" היה נתון בעיצומן של ההכנות לקראת הפגישה המכרעת. תרשימים, תזרימים, דוחות, ממצאים, סקרים, תסקירים, מאזנים, ועוד סוגי ניירות שמעולם לא הצלחתי להשכיל מאיזה צד יש לאחוז בהם, נדשו את שולחן הקריסטל שחורץ מעשה אומן.

לאחר שעה ניצבו השלושה בפתח בית המשרדים של חברת הרהיטים הגדולה. שלמה שכנע, יהודה הבריק, חצקל סידר, יהודה פתח אפיק מחשבה חדש, שלמה הנהן, חצקל הסכים, ההונג קונגים גם כן ובסופו של יום סוכם לשוב ולהפגש למחרת.

מוטשים, עייפים, ממוטטים, שחוקים, לאים ויגעיים נכנסה השלישיה בשעת לילה מאוחרת ללובי בית המלון, הערו אל גרונם כוס מים צוננים, והודרו לעבר המעלית, הפרטית כמובן.

אסקוזה מר, סר"י. סליחה אדוני. הדובר היה מנהל בית המלון, כך הם למדו מן התג של דש חליפתו. הוא דבר והם סירבו להאמין. אט אט הם הפנו את מבטם לעבר החדרון ששימש לאכסון מזיהם של פקדי הקבלה, והבחינו במזרונים שאודותם שח המנהל.

תקלה. תקלה חמורה. המעלית הפרטית שבקה חיים. למען האמת, שח מנהל של המלון תוך כדי קידה עמוקה, איננו לכס נסי לפתע פתאום צנחה המעלית מן הקומה הארבעים. אילו היה מאן דהוא בתוכה, הוא כבר לא היה. תקלה. מעלית אחרת אין, המשיך המנהל, אתם יודעים, לסוויטה יש מעלית פרטית. חצקל ניצב בפע פער, יהודה גירד את פחדתו ושלמה השתדל להביט בנימוס בחונג קונג המבוגר, אשר קד והשתחוה בפניהם לסירוגין, בעוד צבע פניו מחוויר והולך בהתאם לתגובת השלישיה.

שלמה הנהן, חצקל הנהן, יהודה הנהן. עולים. עולים לקומה השישית. לא לנים בלובי. אנשי עסקים מוכובדים ישנים בחדר שלהם. נקודה. אם יש צורך להתאמן, הם יעשו זאת.

תוך חמש דקות הם התארגנו לעליה המפרכת, שיילו למעשה כל חפץ מיותר, חליפות, תגורות, עטים וניירות, ובחליצת הידים המשוותפת טרם היציאה לדרך, מול עיניהם המעריצות של מנהל בית המלון וצוות עוזריו, הציע יהודה, כי "כדי להסתיח את הדעת מן הטיפוס המפרך, כל אחד מאיתנו יעסיק את רעיו עשרים קומות, שליש הדרך". יפה.

תתחיל אתה חצקל, פנו אליו השניים, בעודם מטפסים במדרגות הקומה הראשונה. אתמול התחיל לספר על הונג קונג, זה דווקא היה מאד יפה, אה, נו, נו, דבר, דבר.

הם היו בקומה החמישית, כשחצקל תיאר לפרטיה את מלחמת האופיום, שהובילה להשתלטות הכתר הבריטי על הונג קונג. נתחים נתחים נפלה הונג קונג לידיהם, המשיך חצקל בקומה האחת עשרה, והכל בשל 21,000 איבת אופיום ששפרו בעיר גואנגז'ו...

הקומה העשירים.
יהודה.

את עשרים הקומות הבאות הם לא היו צריכים לעלות. הם התגלגלו אותם מצחקו. יהודה היה איש סיפורות מבטן ומוליד. הוא ידע לתבל מעשית בהומור ממוחל, להכניס את השומעים לאווירת הסיפור, נייער, כפר, תחנת רכבת, או בית משוועים, לדבר בשטף ולעצור לפתע. שקט היה משתרר בחדר, ובבת אחת נפרץ סכר פיותיהם של המאזינים. הם הבינו.

בקומה השלושים ושמונה הם קרסו תחתיהם. תחת בנינים. עצמותיהם איימו להתפרק, פרקי אבריהם זעקו לעזרה, וכפות רגליהם נילושו עד דק.

יהודה הנהן, חצקל הנהן, שלמה הנהן, קמים. ממישיכים.

הקומה הארבעים.
שלמה.

אני אספר לכם מעשיות שהסתיימו בכי רע. חצקנו די, בטני כואבת, כעת נעסיק את מחשבתנו בהרהורים נוגים אודות ביש מול, שמאומה לא עלה בידיהם. בקומה הארבעים וחמש היו סיים לספר להם על אסיר עולם אשר הוזמנות פז לגלגלה אל חפירה לידו. בלילה התחיל האסיר לכרות מנהרה אל החופש. אט אט גדלה המנהרה, הוא דחק בה את ראשו, את פלג גופו העליון, וכעבור זמן לא רב נבלעו מגעליו במנהרה. כל הלילה הוא חפר. ללא הרף. החופש, הנה, הנה, האדמה רכה, הוא מסיים את המלאכה. נרגש ועולו הדף האסיר את העפר שמעליו וגילה לאכזבתו, כי הוא חפר את המנהרה בסיבוב אל תוך חדרו...

פנינים

ויתכן שלדעתו יש צורך, שבעת הקידוש תהיה בבירור כמות כה גדולה של מים, עד שארבעה כהנים יכולים לקדש בה

את ידיהם ואת רגליהם. עיי' "זבח תודה" בסוגייתנו, וב"שפת אמת" לעיל יט/ב בדעת הרש"י והרמב"ם.

דף כד/א כי קדש דוד רצפה עליונה קדיש

הכותל המערבי - של מי?

בהתאם לאמור בסוגייתנו, חייב הכהן לעמוד על רצפת העזרה של בית המקדש בעת שרתו שם, ואסור שיהא דבר חוצץ בין גופו לרצפת העזרה בזמן עבודתו במקדש. בעקבות זאת, עוסקת גמרתנו בקדושת רצפת העזרה של בית המקדש, ודנה אם דוד המלך קידש את רצפת העזרה בלבד, או גם את קרקע העזרה ואת החלל שתחתיה. לנושא זה נזקקת הגמרא עקב דברי רב אמי, שהסתפק בדינה של עבודת כהן אשר נאלץ לעמוד על קרקע העזרה ולא על רצפתה, עקב עקירת אבן מאבני העזרה ממקומה. בהקשר לכך מספרת הגמרא, כי לאחר שדוד המלך רכש את הר הבית מאורנה היבוסית (ראה שמואל ב' פרק כ"ד ודברי הימים א' פרקים כ"א-כ"ב), הוא קידש את רצפת העזרה, כדי להכינה לעבודות בית המקדש, ולא זו בלבד שקידש את רצפת העזרה, אלא גם קידש את קרקעיתה ואת החלל תחתיה עד התהום.

מותר להכנס למחילות שתחת הר הבית: כידוע, הר הבית וסביבותיו משופעים במנהרות ובמחילות. ה"מנחת חינוך" מוכיח (מצוה שס"ב אות ג'), כי המחילות המצויות **תחת הר הבית** לא התקדשו, ולפיכך, אפילו הטמאים שאסורים בכניסה להר הבית רשאים להכנס במחילותיו. אולם, **אסור להכנס למחילות המצויות תחת העזרה**, שהרי דוד המלך קידש את שטח העזרה תחתיה עד התהום, ובכלל זה את המחילות (עפ"י תוס' פסחים סז/ב ד"ה "מחילות").

השלט שנחשף במעמקי הר הבית: הגאון רבי אליעזר יהודה ולדנברג שליט"א, מספר בספרו (שו"ת "צץ אליעזר" ח"י ס' א' אות פ"ו), כי לפני שנים רבות הזמינו את הגאון מקאליש זצ"ל, בעל ה"אמרי בינה", להכנס במחילות שנחשפו בסביבות הר הבית. לאחר הליכה קצרה הגאון ומלווי מצאו את עצמם באולם ענק בעל ארבעה פתחים לארבע רוחותיו, כאשר כל פתח פונה לאולם פנימי כמוהו, שהתברר, כי גם לו ארבע פתחים, וכן הלאה. לפתע הם נתקלו בכתובת עברית: "עד פה תבוא". לאמר, מקום זה הוא מתחת המקדש והעזרה, ומאחר שאנו טמאים, אין להכנס אליו (ועיי' משניות כלים פ"א מ"ח).

מעניין לציין, כי הגר"ח אלפנדר זצ"ל (ב"קנוי "דרך הקדוש" בסוף ספר "מגיד מראשית") מבאר את גמרתנו באופן שונה. לדעתו, דוד המלך לא קידש את העזרה עד התהום, אלא את המקומות שהעזרה נזקקת להם בלבד, כגון, במקרה המובא בסוגייתנו, שנעקרה אבן מרצפת העזרה, אזי, גם הקרקע שמתחתיה קדושה, מפני שיש בה צורך לעזרה. אולם, כאמור בעל ה"מנחת חינוך" סומך את קביעתו על רבותינו הראשונים.

מדוע דוד המלך קידש את קרקע בית המקדש? אנו דנים מתחילת המאמר בקדושה שקידש דוד המלך את קרקע בית המקדש, ויש מקום לברר, מדוע הוא נזקק לכך, הרי שלמה המלך הוא אשר בנה את בית המקדש? ובכן, דוד המלך הוא אשר בנה את **יסודותיו** של בית המקדש, ולפיכך, גם קידש את קרקעיתו (מדרש שיר השירים א/ו, ועיי' בשו"ת "רב פעלים" ח"ב או"ח ס' כ"א, "חזון יחזקאל" סנהדרין פ"ג הל' ב', "הר הקדש" עמ' מ"מ-מ"א).

הכותל המערבי נבנה על ידי דוד: משנענו ביסודות אשר נבנו על ידי מלכנו דוד, לא נוכל להתעלם מן היסוד החשוב לנו ביותר, הלא הוא "הכותל המערבי". הכותל המתנשא לעינינו בנוי נדבכים נדבכים, שונים זה מזה. אבניהם של חמשת הנדבכים הראשונים, מפוצלים בקצותיהן, גובהן מטר ורבע והם נבנו על ידי דוד המלך. ארבעת הנדבכים שמעליהם, שאבניהם חלקים יותר, נבנו בתקופת הבית השני, ועליהם נוספו נדבכים בתקופות מאוחרות יותר. חוקרי המקום גילו, כי מלבד הנדבכים התחתונים, שאר הנדבכים נסתרו במאורעות האלמים שאירעו במקום במהלך השנים ונבנו שוב, לבד מן הנדבכים התחתונים, שלא חרבו לעולם (עיי' ספר "עיר הקודש והמקדש" להגרי"מ טיקוצ'ינסקי זצ"ל ח"ד פ"ב אות ג'). במדרשים רבים (שמו"ר פ"א/א, במדבר יא/ג, שיר השירים ב/כ"ב, איכ"ר א/לב, וזה"ק ח"ב ה/ב) נאמר, כי הכותל המערבי אינו חרב לעולם ולא זזה שכינה הימנו. בהקשר לכך מביא הב"ח (טור או"ח ס' תקס"א) כי מצא ב"ליקוטים", שהסיבה לכך היא, משום שהוא נבנה על ידי דוד המלך. זהו היסוד, הכותל המערבי, שלא חרב לעולם.

אף שהיו מגדולי ישראל שפקפקו בכך, שהכותל המערבי הוא יסוד של כותל **הר הבית**, וטענו כי הוא יסוד כותל **העזרה**, דעת הרוב המכריע של הפוסקים אינה כן, בפרט, נוכח תוצאות החפירות הארכיאולוגיות וממצאיהן הברורים בנושא. ראה בהרחבה בספרים **הבאים** - (ה"אבני נזר" יו"ד ס' ת"נ-תנ"א "תבואות הארץ" עמ' קנ"ו, "עבודה תמה" ט"ו, רבי צדוק הכהן מלובלין שו"ת "תפארת צבי", יו"ד ס' כ"ז אות י"ב, קונטרס "דרישת צבי", הגרי"מ טיקוצ'ינסקי "עיר הקודש והמקדש" שם, המהר"ל דיסקין, הגרש"ז מלובלין, האדרי"ת, הובא בספר משכנות לאבי יעקב ח"ב אות א', "מעשי למלך" סוף פ"ח מהל' בית הבחירה, "החזון איש" ב"מעשה איש" עמ' מ"א בשם הגר"ח קנייבסקי שליט"א, "הר הקדוש" עמ' מ"א).

טהור ביסודו, ואין עליו אלא טומאה חיצונית. אולם, מי שטומאתו ספוגה בו, לא יועילו כל מימות שבעולם לטהרו.

דף כ/ב יציאה מהו שתועיל בקידוש ידים ורגלים

ישן כיצא דמי

כהן שקידש את ידיו ואת רגליו ויצא מבית המקדש, צריך לחזור ולקדשם בבואו לשרת בקודש. הרמב"ם (הל' באת המקדש פ"ה הל' ג') מוסיף על כך, כי גם כהן שישן, זקוק לחזור ולקדש את ידיו ואת רגליו, אף על פי שקידשם טרם שנתו.

מה מקורו? תמה השפת אמת זצ"ל (בחיידושו לסוגייתנו).

והשיב: בעת שנתו של אדם, נשמתו מסתלקת הימנו, מה לי, יציאת הגוף, מה לי יציאת נשמה. כשם שיציאת הגוף מבית המקדש - הפסק היא, כך גם יציאת הנשמה מבית המקדש, הרי היא הפסק...

דף כ/ב ירחצו לרבות כל שרת

הכיוור שונה משאר כלי המקדש

בגמרתנו אנו למדים, כי אמנם כל אחד ואחד מכלי המקדש יועד לתפקיד מסוים בלבד, שלא ניתן היה לעשותו בכלי אחר, מלבד הכיור, שבכל כלי שרת ניתן היה להשתמש כתחליף לכיור, ולרחוץ בו ידים ורגלים.

רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק זצ"ל, דייק זאת מלשון הפסוק (שמות ל"ח): "ועשית כיור נחשת... ונתת אתו בין אהל מועד ובין המזבח ונתת שמה מיס": מדוע לא נכתב "ונתת בו מיס". אין זאת, אלא שהקפידה התורה על "שמה" בלבד, היינו, על מקום הקידוש. אולם אין צורך בכיור דווקא, כל כלי שרת המכיל מים ומונח בין אוהל מועד ובין המזבח, כשר לקידוש.

נקודות הפצה בחו"ל

ארצות הברית: ניתן לקבל את הגליון "מאורות הדף היומי" בעברית או באנגלית מידי שבוע-בדואר לפרטים בטל. 718-253-6218
ניו ג'רסי: משפ' פרי 201-871-5850
לוס אנג'לס: הר"ר שמואל לוינגר 818-5098880
אנליז: הר"ר יחזקאל אב"ט 44+(0)8700-416000

קנדה מונטריאל: הר"ר שמואל צבי לקס 514-2744160
טורונטו: הר"ר דניאל כאהן 416-182-3848
אוסטרליה: הר"ר יחזקאל בראון 613-95300217
בלגיה: הר"ר יעקב סידרוביץ 0475-263759
ברזיל: הר"ר יהושע פסטרנק 011-30513955
ונצואלה: הר"ר סעדיה שוקרון 552-66-25 (0058212)
מכסיקו: הרב שאול מלאה 251-02-46 (0052555)
צרפת: הר"ר יהודה בוכינגר 333-88140301
שווייץ: הר"ר רפאל מוסכר 014620030

בשורה משמחת לזמדי הדף היומי

יצא לאור ספר "שיבון הש"ס" על ידי ספר זה תוכל להגיע בעזה"ש לידעה ברורה ובהירה בכל עניי וסוגיות המסכת.

להשיג: בב"ב אל משפ' כהן רח' מתתיהו 39 טל: 03-5741898
בירושלים: משפ' כהן רח' פרי חדש 55, טל: 02-5383085
בארה"ב: יוסי 718-6949040

לעילוי נשמת

מרת **רבקה אקשטיין** ע"ה
ב"ר שמעון ז"ל נלב"ע א' ד"רח' תמוז תשנ"א

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנה

הר"ר **דוד אקשטיין** - אנטוורפן

לעילוי נשמת

אבי מורי הר"ר **ראובן בירן** ז"ל
ב"ר צבי ז"ל נלב"ע ל' סיון תשמ"ח

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י ידידו הר"ר **צבי בירן**

ומשפחתו שיחיו - פתח תקוה

נתום בעילום שם

לעילוי נשמת

זכר יקירם

נלב"ע ל' סיון

ת.נ.צ.ב.ה.